Universitat de Lleida

GUIA DOCENT

COMUNICACIÓ I MEDICINA COMUNITÀRIA

Coordinació: FUENTES BOTARGUES, ARACELI

Any acadèmic 2019-20

COMUNICACIÓ I MEDICINA COMUNITÀRIA 2019-20

Informació general de l'assignatura

Denominació	COMUNICACIÓ I MEDICINA COMUNITÀRIA
Codi	100513
Semestre d'impartició	2N SEMESTRE - GRAU- JUN/SET
Caràcter	

Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
Grau en Medicina	2	TRONCAL	Presencial

Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	6
Tipus d'activitat, crèdits i grups	

Tipus d'activitat	PRALAB	PRAULA	TEORIA
Nombre de crèdits	0.8	2.2	3
Nombre de grups	10	5	1

Coordinació	FUENTES BOTARGUES, ARACELI
Departament/s	MEDICINA
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	Hores dedicació alumne: 150
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.
Idioma/es d'impartició	Català/Castellá
Distribució de crèdits	40% magistral 60% en tallers i seminaris.
Horari de tutoria/lloc	Penjat al Sakai

COMUNICACIÓ I MEDICINA COMUNITÀRIA 2019-20

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
BUTI SOLE, MIGUEL	miquel.buti@udl.cat	,5	
ESPINO GARCIA, ANTONIO	antonio.espino@udl.cat	,2	
FUENTES BOTARGUES, ARACELI	araceli.fuentes@udl.cat	3,9	
LAFARGA GIRIBETS, MARIA ANTONIA	antonia.lafarga@udl.cat	4,7	
ORTEGA BRAVO, MARTA	marta.ortega@udl.cat	1,3	
PAREDES COSTA, EUGENI	eugeni.paredes@udl.cat	3,1	
PENA ARNAIZ, MANUEL	manel.pena@udl.cat	,1	
PEÑASCAL PUJOL, EDUARDO JOSÉ	eduardo.penascal@udl.cat	3,65	
PLANA BLANCO, ANTONIO VALENTI	antoni.plana@udl.cat	,2	
SANTAFE SOLER, PLACIDO	placido.santafe@udl.cat	3,8	
SERNA ARNAIZ, CATALINA	catalina.serna@udl.cat	,55	

Informació complementària de l'assignatura

Aquesta assignatura cal matricular-la a la vegada que Examen Clínic i Pràctiques Assistencials I doncs una part de
l'avaluació és conjunta.

Objectius acadèmics de l'assignatura

1. Reconèixer els models de relació clínica, entrevista, comunicació verbal i no verbal i interferències en la pràctica del metge de família.
2. Conèixer aspectes rellevants per a la comunicació amb pacients i familiars en el seu entorn social..
3. Avaluar i comprendre els diferents nivells de comunicació del treball assistencial i científic amb la resta de professionals.
4. Entendre què és la medicina familiar i comunitària, l'entorn vital de la persona malalta i la promoció de la salut en l'àmbit familiar i comunitari. Estils de vida i prevenció clínica.
5. Conèixer les estratègies del metge de família davant els problemes de salut més freqüents en atenció primària, amb un enfocament orientat a la pràctica.

Competències

Competències definides per la ORDEN ECI/332/2008, de 13 de febrer,
1 Reconocer los elementos esenciales de la profesión médica, incluyendo los principios éticos, las responsabilidades legales y el ejercicio profesional centrado en el paciente
4 Desarrollar la práctica profesional con respeto a la autonomía del paciente, a sus creencias y cultura.
5 Reconocer las propias limitaciones y la necesidad de mantener y actualizar su competencia profesional, prestando especial importancia al aprendizaje de manera autó- noma de nuevos conocimientos y técnicas y a la motivación por la calidad.
6 Desarrollar la práctica profesional con respeto a otros profesionales de la salud, adquiriendo habilidades de trabajo en equipo
9 Comprender y reconocer los efectos, mecanismos y manifestaciones de la enfermedad sobre la estructura y función del cuerpo humano.
10 Comprender y reconocer los agentes causantes y factores de riesgo que determinan los estados de salud y el desarrollo de la enfermedad.
13 Obtener y elaborar una historia clínica que contenga toda la información relevante.
14 Realizar un examen físico y una valoración mental.
15Tener capacidad para elaborar un juicio diagnóstico inicial y establecer una estrategia diagnóstica razonada
D) Habilidades de comunicación:

21. Escuchar con atención, obtener y sintetizar información pertinente acerca de los problemas que aquejan al enfermo y comprender el contenido de esta información.
22. Redactar historias clínicas y otros registros médicos de forma comprensible a terceros.
23. Comunicarse de modo efectivo y claro, tanto de forma oral como escrita, con los pacientes, los familiares, los medios de comunicación y otros profesionales.
24. Establecer una buena comunicación interpersonal que capacite para dirigirse con eficiencia y empatía a los pacientes, a los familiares, medios de comunicación y otros profesionales
Competències específiques de la medicina de família i transversals del grau de Medicina
45. Reconèixer la necessitat de mantenir la competència professional.
46. Saber abordar la pràctica professional respectant l'autonomia del pacient, les seues creences i cultura.
51. Planificació, programació i avaluació de programes de salut.
53. Avaluació de la qualitat assistencial i estratègies de seguretat del pacient.
58. Conèixer les implicacions econòmiques i socials que comporta l'actuació mèdica, considerant criteris d'eficàcia i
eficiència.
75. Conèixer els aspectes de la comunicació amb pacients, familiars i el seu entorn social: models de relació clínica,
entrevista, comunicació verbal, no verbal i interferències.

76. Donar males notícies.
113. Medicina familiar i comunitària: entorn vital de la persona malalta, promoció de la salut en l'àmbit familiar i comunitari.
40. Ser capaç de redactar documents medicolegals.
77. Redactar històries, informes, instruccions i altres registres, de manera comprensible a pacients, familiars i altres
professionals.
78. Realitzar una exposició en públic, oral i escrita, de treballs científics i/o informes professionals.
157. Redactar correctament receptes mèdiques, adaptades a la situació de cada pacient i als requeriments legals.

Continguts fonamentals de l'assignatura

Habilitats de comunicació en medicina de família.

Principis bàsics de la comunicació.

La comunicació en la pràctica mèdica.

La comunicació en el marc de la relació metge -pacient- família

Models de relació clínica, entrevista, comunicació verbal i no verbal, i interferències en la pràctica del metge de família.

Models de relació metge-pacient: del paternalisme a l'autonomia del pacient. Responsabilització del pacient en la seua pròpia salut i presa de decisions compartides.

Conèixer aspectes rellevants per a la comunicació amb pacients i familiars en el seu entorn social..

habilitats de comunicació davant situacions complexes

L'entrevista mèdica: semiestructurada i narrativa.

La comunicació social.

Relació metge-pacient
Comunicació verbal i no verbal.
L'entrevista clínica centrada en el pacient. L'entrevista clínica semiestructurada.
Informar i negociar amb els pacients i els seus familiars.
Donar consell mèdic i modificar hàbits i estils de vida: l'entrevista motivacional.
Entrevista en situacions especials o complicades: La gestió dels conflictes. Comunicar males notícies. Entrevista clínica motivacional.El pacient difícil.
Les tecnologies i les metodologies docents en la comunicació :El món virtual.Els mitjans de comunicació.El videoenregistrament.Role-Playing.
Ètica en la comunicació mèdica: legislació i marc organitzatiu.
La comunicació del treball assistencial i científic amb la resta de professionals:Principis bàsics per parlar en públic.Construcció del contingut.Material i mètodes de la presentació.
Estructura i contingut de les presentacions orals. Desenvolupament de les parts de les presentacions: introducció, missatge principal i conclusions.
Lectura crítica de la literatura científica.

MEDICINA FAMILIAR I COMUNITÀRIA
Medicina familiar i comunitària, entorn vital de la persona malalta, promoció de la salut en l'àmbit familiar i comunitari.
Estils de vida i prevenció clínica.
Funcions dels diferents professionals de l'equip d'atenció primària.
La medicina de família i l'atenció primària: Concepte i desenvolupament històric de la medicina de família.. Models d'organització de l'atenció primària en els sistemes sanitaris.

Conceptes de salut i malaltia. El model biopsicosocial de salut-malaltia.
La família i la comunitat com a unitats d'atenció. El paper de la família i l'entorn social en el model salutmalaltia.
Estils de vida i medi ambient. La seua relació amb la salut
La comunitat. Aspectes culturals, socials i laborals d'interès en l'atenció sanitària: immigració, minories culturals, famílies monoparentals, ciutadans sense casa.
Activitats preventives en la pràctica clínica en atenció primària i en la consulta del metge de família. Influència dels
estils de vida en la salut individual i poblacional.
Promoció de la salut en els àmbita individual, familiar i comunitari. Conductes i hàbits saludables i de risc per a la salut. Nutrició, activitat física, consum de substàncies tòxiques, tòxics ambientals.

La realització de documents medicolegals. Circuits de la documentació legal. Importància de la història clínica informatitzada.Redacció de la recepta mèdica: adaptació a la situació del pacient i legalitat.Realització d'informes clínics. Utilització de l'informe mèdic com a comunicació entre professionals.
Conèixer les estratègies del metge de família davant els problemes de salut més freqüents en atenció primària, amb un enfocament orientat a la pràctica.
Actuació del metge de família davant els problemes de salut més freqüents en atenció primària.
Estratègies d'actuació davant els diferents tipus de pacients atesos en medicina de família: el pacient agut, el pacient crònic, el pacient amb pluripatologia i polimedicat, el pacient terminal; l'atenció domiciliària, l'atenció de la persona sana.
Establir un pla d'actuació enfocat a les necessitats del pacient i l'entorn familiar i social coherent amb els signes i símptomes del pacient.
El coneixement de la implicació econòmica i social que comporta l'actuació mèdica.
Actuació mèdica pel que fa al procés de diagnòstici a la presa de decisions.
Actuació pel que fa al cribratge de patologies cròniques i/o neoplàsiques.
L'educació sanitària.
Guies clíniques i protocols d'actuació clínica en medicina de família.
Ús racional de les proves diagnòstiques. Ús racional del medicament. Gestió de la incapacitat laboral.
La seguretat dels pacients.
El mètode de raonament clínic i el procés de presa de decisions. La incertesa diagnòstica en l'atenció primària.
Participació del pacient en la presa de decisions.

Eixos metodològics de l'assignatura

Classes magistrals: Es realitzaran per a tots els alumnes i són obligatòries. Tenen com a finalitat donar una visió general del contingut bàsic de la comunicació, l'atenció primària, la medicina comunitària i les habilitats i conceptes per al desenvolupament de l'entrevista clínica.
Seminaris: Es realitzen en grups d'estudiants i són obligatoris. Es realitzaran en forma de:
Tallers d'habilitats: Amb la finalitat que l'alumne apliqui els conceptes teòrics que s'exposaran, amb una activitat pràctica i interactiva.
Aprenentatge basat en resolució de casos i problemes: És una estratègia d'ensenyament i aprenentatge per a l'adquisició de coneixements i el desenvolupament d'habilitats i actituds. Un grup petit es reuneix amb un tutor per analitzar i resoldre un problema seleccionat o dissenyat especialment per a l'assoliment de certs objectius d'aprenentatge.
Tècniques de role-playing i de videoenregistrament

Cada grup tindrà un professor com tutor/facilitador
Objectius
1.- Afavorir continuïtat i complicitat entre docents i alumnes
2.- Facilitar la resolució de conflictes (canvis, tasques,)
3.- Millorar una part de l'avaluació
5.- Incrementar l'adquisició de les competències per part de l'alumne
Tasques dels professors facilitadors de cada grup
A.- Garantir per igual el seguiment i treball dels objectius docents anuals de l'assignatura
B.- Resoldre els conflictes que apareguin en el seu grup (aconsellable un delegat/representant/contacte per grup)
C.- Avaluar l'assistència i les tasques SAKAI del grup (que es faran en el transcurs del tallers.
D.- Escollir els docents, entre els professors de l'assignatura, per cada seminari quan no sigui el propi facilitador el

docent.
Curs 2017-2018
Grup A Araceli Fuentes
Grup B Anto Lafarga
Grup C Eugeni Paredes
Grup D Eduard Peñascal
Grup E Placido Santafé
Activitats virtuals: Seran realitzades a través del campus virtual Sakai i mitjançant la plataforma d'autoavaluació InnovaCampus. Aprofitant aquest espai els alumnes realitzaran diferents activitats vinculades a la preparació de continguts temàtics, l'aplicació de conceptes, el treball en equip i la realització de treballs. Es facilitaran textos introductoris als diversos tallers. S'utilitzaran també casos clínics.
Tutories: Es realitzaran amb grups d'estudiants, tindran lloc dins de cada grup assignat. És una activitat que es farà
com a finalització d'un grup temàtic. Té com a objectiu principal posar en comú els continguts temàtics, orientar els
aprenentatges evitant la dispersió, aclarir dubtes i establir un diagrama conceptual.
Pràctiques assistencials: Es realitzaran individualment amb un tutor assignat dels metges acreditats en l'atenció primària. Tenen com a objectiu principal que l'estudiant es familiaritzi amb la consulta del metge de família i entengui
quins són els objectius principals, els motius de consulta i les tècniques assistencials i d'entrevista per a l'abordatge
dels processos més freqüents.
Per assolir els objectius i adquirir les competències atribuïdes es programaran les activitats següents:

Seminaris (S)

Entrenament en les habilitats comunicacionals, treball en grup i afavorir la practica reflexiva

Tallers d'habilitats Aprenentatge basat en resolució de casos i problemes

Role-playing

Videoenregistrament

Pràctica reflexiva

Pràctiques clíniques (PC)

Adquisició d'habilitats clíniques i actituds:

1. -Assistència a consultes i serveis sanitaris. Observació de la relació metge pacient.

2.-Observar i entrenar en exploració física i anamnesi

Pla de desenvolupament de l'assignatura

Curs 2018-2019
Es realitzaran les següents classes en grup gran i únic

BLOC I : El metge com a professional i el seu rol
1 .-A.Fuentes: Presentació de l'assignatura. La professió mèdica
2 .-A.Fuentes: Perfil de l'entrevistador i models de relació del professional .
3.- A.Fuentes: Exercici professional centrat en el pacient
4.- M.Ortega: Treball en equip . Desenvolupament continu del professional

BLOC II : La comunicació en medicina

5.-Teoria de la comunicació

6.-E.Peñascal: La comunicació no verbal . Programació neurolingüística PNL
7.- C.Serna: La comunicació en la relació amb els pacients: L'Entrevista Clínica
8.-T.Plana: La entrevista clínica centrada en el pacient
9.- M.Pena: Treballant en l'anamnesi: la medicina narrativa
10.- E.Paredes: De l'anamnesi al judici clínic
11.- A.Fuentes: Informar al pacient . Comunicar el diagnòstic i les males noticies
12.- M.Butí: Percepció i emissió al comunicar-nos. Exemple: Assertivitat i Empatia
13.-C.Serna: Comunicació amb el pacient en situacions especials : Conflictes en consulta
14.- P.Santafé: Estratègies per per a la negociació amb els pacients i per a millorar la motivació dels pacients
15.- E.Paredes Comunicació escrita : Informes i documents. L'us de la tecnologia
16.- A.Espino: L'atenció als pacients fràgils. Comunicació a l'ancià

BLOC III : La medicina i la comunitat

17.- E.Peñascal: .Entorn vital del malalt. La influència del marc comunitari a la salut: el model sistèmic
18.- E.Paredes: Salut i cultures: Les desigualtats i la salut dels ciutadans
19.- A.Lafarga: Actius en salut . Programes de salut . Avaluació i Qualitat asistencial
20.- E.Paredes: Les patologies d'alta prevalença a la comunitat
21.- T. Plana:Promoció de la salut : Activitats preventives orientades a la comunitat
22.- A.Fuentes: Educació per a la salut
23.- M Buti Les tecnologies de la comunicació: TIC les seves utilitats en la salut de la comunitat
24.- M. Ortega. Com aprendre a ser bon comunicador? Parlar en públic

Respecte a tot l'apartat de contingut eminentment pràctic s'impartiran els següents **seminaris** en cada grup (l'ordre es decicidirà en cada grup)

1. Entrevista Clínica
2. La comunicació verbal i no verbal en la relació assistencial
3. Elaboració de presentacions i material per oratòria. Preparació al debat
4. La empatia en la relació assistencial
5. Informar i comunicar males noticies
6. Negociant i motivant: des d'hàbits fins el consentiment informat
7. Maneig de la gestió de conflictes. Relacions difícils
8. La vídeo- gravació i el role play, eines per entrenar la comunicació.
9. L'etica i la confidencialitat en el marc de la comunicació amb el pacient
10. El debat
11. Anàlisi i avaluació de les videogravacions
12. Anàlisi i avaluació de les videogravacions
13. Oratòria
14. Oratòria
15. Oratòria

Sistema d'avaluació

Avaluació d'aprenentatges:

A.- Exàmen de coneixements : Poderacio sobre la nota final 40%

Exàmen Parcial : Al finalitzar les Classes Magistrals amb el contingut teòric de l'assignatura . Es tracta de prova voluntària que permet alliberar matèria en cas de superar el 6 de nota. El format de l'exàmen serà tipus test amb 40 preguntes i punts negatius. Nota mínima per alliberar 6 . En cas d'alliberar matèria, aquesta pondera sobre la nota final un 40%. L'estudiant que hagi alliberat matèria , no precisa fer la prova del juny .

Examen al juny : Tipus test amb 40 preguntes i punts negatius. Nota mínima 5**.** Per davall de 5, no es farà la mitjana amb les altres avaluacions i caldrà recuperar-la amb un examen al setembre. L'estudiant que havent alliberat el parcial es presenti a la prova de juny, es considerarà que ha renunciat a la nota del parcial .

Examen Setembre: Tant es pot tractar d'un exàmen tipus test com d'un exàmen oral o escrit.

B,- Habilitats i actituds: Ponderació sobre la nota final 30%

1.- Assistència a més del 80% dels seminaris i participació activa (fins el 25% de la nota en aquest apartat).

2.-Treballs de **vídeo gravació**, anàlisi de la comunicació no verbal i resolució de casos que és faran als mateixos tallers. Presentació oral al final dels seminaris. Treballs Sakai. (fins el 25% en aquest apartat).

3.- Oratòria : Exposició oral d'un tema d'elecció lliure amb material per a la presentació . (Fins al 25 %)

3.- Pràctica reflexiva al finalitzar el practicum (caldrà penjar-la al SAKAI) (fins el 25% en aquest apartat).

Si l'alumne obté una puntuació final total menor al 30% del total d'aquest apàrtat caldrà recuperar-ho en l'examen de coneixements amb 20 preguntes més, relacionades amb la matèria treballada en els seminaris.

C.- ACOE : Ponderació sobre la nota final 30%

Nota final dels casos clínics (fonamentalment en Role-Playing) presentats en ACOE per CMC

Bibliografia i recursos d'informació

Llibre de l'assignatura:Una part dels continguts de les classes de l'asignatura els podeu consultar a la publicació:Comunicación y Atención Primaria para alumnos de Medicina. Soler y Raurich (Ed.) UdL (2015)
En l'apartat recursos hi trobareu les diapositives de cada activitat donada i articles de consulta.

BIBLIOGRAFIA I RECURSOS D'INFORMACIÓ
LLIBRES DE MEDICINA DE FAMILIA
1. semFYC. Tratado de Medicina de Familia y Comunitaria. Barcelona: semFYC; 2007.
2. Martín Zurro A, Cano Pérez JF. Atención Primaria. Concepto, Organización y Práctica Clínica. 7ª ed. Madrid: Elsevier; 2014.

Para consultar

SemFYC. Guía de Actuación en Atención Primaria. 3ª ed. Barcelona: semFYC; 2006.

Borrell, F. *Entrevista Clínica: manual de estrategias prácticas*. Barcelona: semFYC, Sociedad Española de Medicina de Familia y Comunitaria, 2004.

Taylor R. Medicina de Familia. Principios y práctica. 6ª ed. Barcelona: Masson; 2006

Pritchard, P. Manual de Atención Primaria de Salud. Su naturaleza y organización. Madrid: Díaz de Santos,1990.

Goroll, A. H. Primary Care Medicine. Philadelphia: Lippincott company, 2006.

Becoming a good doctor . James F. Drane. Sheed & Ward. Kansas. 1995

PÀGINES WEB D'INTERÈS
Associacions de Metges de Família
Societat Catalana de Medicina Familiar i Comunitària
Sociedad Española de Medicina Familiar y Comunitaria
Word Organisation of Family Doctors
Programa d'Activitats Comunitàries en Atenció Primària
Internacionals
Word Health Organisation
Food and Drug Administration (EUA)
The International Network of Agencies for Health Technology Assessment
National Health Service (Regne Unit)
3clics: guies cliniques breus i revisió d'articles.
ClinicalEvidenceCentroCochraneIberoamericano.
Informació mèdica. Medicina Basada en l'Evidència. Guies de Pràctica Clínica.

REVISTES D'INTERÈS D'ATENCIÓ PRIMÀRIA
AMF(Actualización en Medicina de Familia)
Atención Primaria
FMC(Formación Médica Continuada)

AFP(American Family Physician)
British Journal of General Practice
European Journal of General Practice
Family Practice
Canadian Family Physician

Adaptacions als continguts degudes al COVID-19

Adaptacions a la metodologia degudes al COVID-19

Els canvis que afecten a la metodologia de la pandèmia , afecten basicament als SEMINARIS.

Els seminaris passaran a ser virtuals amb una sèrie d'exercicis que s'avaluaran .

El nombre de seminaris virtuals serà de 10 i cadascun tindrà una nota .

Per aprovar cada seminari, s'haurà de treure un mínim de 5.

La nota final dels seminaris, s'obtindrà fent la mitja entre totes les notes dels seminaris i haurà de ser de 7 o més per a considerar-se alliberada .

Aquesta nota , computarà el 60 % de la nota final de l'assignatura .

Adaptacions a l'avaluació degudes al COVID-19

L'assignatura CMC es puntuarà : un 40% per la nota de l'examen (que s'aprova amb un 5, menys el parcial que s'allibera amb un 6) i un 60 % per la nota de la part pràctica que aquest curs serà la nota dels seminaris virtuals

L'examen es farà tipus test amb 40 preguntes (com altres anys) però via on line.

L'ACOE (per la part que correspon a CMC) queda abolit durant aquest curs i és per aquest motiu , que el 30% de la nota final de l'assignatura, que corresponia a l'ACOE de CMC , passa a computar en aquest 60% part pràctica.